

Artikel in NRC van 21 maart door Joost Röselaers

Dreigende wapenwedloop vraagt om geestelijk herbewapenen

Intro: In een wankelende wereldorde is bezinning van groot belang. Laten we daar in deze vastentijd mee beginnen, bepleiten Koen Holtzapffel, Ad van Nieuwpoort en Joost Röselaers.

Streamer: De mensen willen geen idealen. Ze willen instantwonderen, happiness, een kiloknaller aan kip

Tekst: 'Maar de echte bewapening van Europa is zijn morele herbewapening', aldus de Franse senator en voormalig voorzitter van Artsen zonder Grenzen Claude Malhuret. Het was een indrukwekkende speech die hij 4 maart hield voor de Franse Senaat. Sommigen spreken al van een speech die de geschiedenisboeken in zal gaan als 'kantel-speech' op een cruciaal moment in deze eeuw.

Nu de nieuwe president van de Verenigde Staten onder één hoedje blijkt te spelen met een agressor en tal van leugens tot uitgangspunt maakt van zijn beleid, is het tijd dat we wakker worden. Wat zijn de waarden waarvoor we moeten strijden?

In zijn boek *On Tyranny* komt Timothy Snyder met twintig lessen uit de twintigste eeuw. Een van die lessen is: 'Koester onze taal!'. Hij refereert aan Victor Klemperer, die ooit de taal van het Derde Rijk analyseerde. Voordat je het weet wordt je taal vervuild en zaait die alleen maar verwoesting. We zien het op de mediaplatforms gebeuren nu elke controle is weggefallen. Daarom roept Snyder op om meer en meer weg te gaan van het internet en weer boeken te gaan lezen. Hij noemt onder andere de Bijbel. De oude geschriften leerden immers al dat alleen de waarheid ons werkelijk vrij zal maken. We hebben dus tijd voor bezinning nodig. De aloude religieuze tradities ruimen daarvoor een speciale periode in. We kennen het van de ramadan en van de christelijke veertigdagentijd voor Pasen. Maar waarom zou een tijd van bezinning en herbronning alleen voor moslims en christenen van belang zijn? We leven immers allemaal in troebele tijden.

Het zijn tijden van polarisatie, een wankelende wereldorde en omverwerping van lang gedeelde waarden. We komen amper meer op adem van al het nieuws dat we over ons heen krijgen. Juist dan is een afgebakende periode van concentratie en bezinning van groot belang. Van overdenking van individuele en collectieve pijnpunten. Van mogelijkheden tot onthaasting en verduurzaming, ook van onze relaties. Een tijd van bewustwording van dat waaraan we verslaafd zijn (niet alleen voedsel, maar bijvoorbeeld ook sociale media). Van herbronning en stilstaan bij de vraag welke waarden voor ons offers waard zijn.

Ja, we hebben allemaal geestelijke quality time nodig als mensen onderweg in een onzekere en controversiële tijd. In het oudtestamentische verhaal over de veertig jaar durende woestijntocht voordat het beloofde land in zicht komt, ontvangt Mozes de tien woorden die gaan over hoe een bevrijd leven eruitziet. In het nieuwtestamentische verhaal dat daarop rijmt wordt Jezus veertig dagen lang geconfronteerd met duivelse verleidingen. Dat laatste verhaal wordt traditioneel gelezen aan het begin van de christelijke veertigdagen tijd. Dat verhaal is bij uitstek een bezinning op waarden. Wat vind je belangrijk en waar sta je voor? Uitgenodigd om de weg van de minste weerstand te kiezen, doet Jezus in de woestijn het tegenovergestelde. Hij kiest voor een weg van betrokkenheid bij andermans lief en leed.

De Russische schrijver Fjodor Dostojevski werkte juist dit gegeven meesterlijk uit in de beroemde parabel van de grootinquisiteur in *De gebroeders Karamazov*. Jezus keert terug op aarde in het streng katholieke zestiende eeuwse Sevilla. De stokoude, uitgemergelde grootinquisiteur verwijt Jezus zijn terugkeer. Verdwijnt toch, hemelse onrustzaaiër met je boodschap van vrijheid, naastenliefde en opoffering, zo zegt hij. De mensen kunnen die boodschap helemaal niet aan. Liever lopen ze achter een autoritaire leider aan die ze precies vertelt wat ze moeten denken en doen. Want Trumps en

Poetins zijn van alle tijden. De mensen willen helemaal geen hooggestemde idealen waarvoor ze het nodige moeten opofferen.

Ze willen helemaal geen boodschap over zichzelf opofferende liefde en solidariteit, ze willen instantwonderen, happiness, een kiloknaller aan kip, een last minute-vakantie. Zo wordt Jezus' boodschap door de religieuze machthebber van cynisch commentaar voorzien en onschadelijk gemaakt. Maar juist dit verhaal wordt aan het begin van de vastentijd gelezen als uitnodiging om na te denken over de waarde van vrijheid. Waarvan willen we bevrijd worden en wat doen we met die verworven vrijheid? Het is een uitnodiging om ons af te vragen achter wie of wat wij aanlopen. En ons de vraag te stellen wat voor ons heilig is en wat onze overtuigingen en onze idealen ons waard zijn.

Nu een nieuwe wereldwijde wapenwedloop dreigt en in Europees verband defensieplannen worden gesmeed van 800 miljard euro, pleiten wij voor geestelijke herbewapening. Niet om de ander uit te schakelen maar samen na te denken over wat ons verbindt en kan verheffen. Geestelijke herbewapening als een vorm van gezamenlijk moreel beraad waarmee we in deze vastentijd kunnen beginnen. Hoe leef jij een waardengedreven leven, welke spirituele bronnen en tradities zijn daarbij voor jou van belang? Door welke morele voorbeelden laten we ons inspireren, wat doen we met onze kostbare vrijheid, hoe zorgen we dat ons woordgebruik verbindt en waar liggen de kansen én bedreigingen van gastvrijheid, duurzaamheid en verdraagzaamheid?

Laten we deze ramadan, deze vastentijd, gebruiken om zulke gesprekken met elkaar te voeren en geestelijk weerbaar te worden. Alleen wie weet welke waarden we gezamenlijk te verdedigen hebben, is gerechtigd vele miljarden extra aan defensie te besteden en straks wellicht opnieuw jonge mannen en vrouwen onder de wapenen te roepen.

Koen Holtzapffel, Ad van Nieuwpoort en Joost Röselaers zijn predikanten.